

ČAPLJICA

// Katarina Denac

Bil je 1. april 2013. Z opazovalnice št. 2 v Škocjanskem zatoku se nam je odprl razgled na poplavljenе travnike in pasove suhega trstičevja. S teleskopom smo prečesali obzorje, potem pa so naše oči zaznale premikanje tik pod opazovalno lino, dober meter stran. Čapljica! In to samec! Otrokom je bila takoj zapovedana smrtna tišina, izmenično smo se gnetli ob lini ter si šepetaje izmenjevali besede navdušenja. Več kot pol ure smo ga gledali, kako je v plitvi vodi ob opazovalnici lovil majhne ribe, ne meneč se za naše občudujoče poglede in vedno glasnejše govorjenje. Fotoaparata ni bilo pri roki, prav tako ne mobitela. Ne, ni bila prvoaprilska šala!

Samec čapljice (*Ixobrychus minutus*) je barvitejši od samice. Njegov črni hrbet in letalno perje prekinja velika ovalna umazano bela oz. svetlo rjava lisa na osrednjem delu peruti. Podoben, malo temnejši odtenek nežno rjave se nato ponovi na licih in bokih, na trebuhu pa prehaja v preplet belih in svetlo rjavih navpičnih prog. Samičin hrbet je temno rjav z belimi vzdolžnimi progami, temno rjavo je tudi letalno perje. Mladiči so progasti v varovalnih odtenkih rjave. Noge so pri obeh spolih rumenozelene barve. Njeno globoko krakajoče svatovsko oglašanje je v precejšnjem nasprotju z njeno majhnostjo - z dolžino telesa 33-38 cm in razponom peruti 52-58 cm je namreč najmanjša v Evropi gnezdeča čaplja. Njena poglavitna hrana so ribe, dvoživke in vodne žuželke, ki jih navadno lovi na robu trstičja in odprte vode. Podobno kot bobnarica (*Botaurus stellaris*) v primeru nevarnosti otrpne, pri čemer glavo z ostrim in dolgim kljunom obrne proti nebu.

RAZŠIRJENOST IN ŽIVLJENJSKO OKOLJE V SLOVENIJI

Večina slovenske populacije čapljice naseljuje severovzhodno Slovenijo, kjer gnezdi v mrtvih rečnih rokavih, gramoznicah, na ribnikih in umetnih jezerih. V zahodnem delu države je osredotočena v Škocjanskem zatoku, katerega simbol je postala takoj ob začetku prizadevanj za varstvo tega

Samec **ČAPLJICE** (*Ixobrychus minutus*) je barvitejši od samice. Njegov črni hrbet prekinja velika svetla lisa na osrednjem delu peruti. Podoben, malo temnejši odtenek se nato ponovi na licih in bokih, na trebuhu pa prehaja v preplet belih in svetlo rjavih navpičnih prog. Samičin hrbet je temno rjav z belimi vzdolžnimi progami, temno rjavo je tudi letalno perje.

ilustracija: **Fabio Perco**

obalnega mokrišča. Njeno življenjsko okolje so poplavljenе trstičja (lahko tudi razmeroma majhna, velika zgolj nekaj 100 m²), prepletena z odprtimi vodnimi površinami in posameznimi grmi, redkeje pa jo najdemo v sestojih rogoza. Gnezdo je preprosta skodela, zgrajena nad vodo iz polomljenih stebel trsta in oprta na sosednja pokončna stebela. V Škocjanskem zatoku so bila gnezda najdena tudi v vejah obrežnega grmovja.

RAZVOJ POPULACIJE V NR ŠKOCJANSKI ZATOK

Pred zakonsko zaščito Škocjanskega zatoka, v obdobju 1984-1990, so znotraj današnje meje naravnega rezervata gnezdili zgolj 1-3 pari čapljice ob Ari (levi razbremenilnik Rižane). V istem obdobju je vrsta gnezdila tudi v okoli dva hektarja velikem sladkovodnem močvirju ob levem bregu ustja stare

struge Badaševice (imenovano »Brko«), in sicer vsaj pet parov. To območje je sedaj pozidano in ni del rezervata. Na Bertoški bonifiki, ki je današnji sladkovodni del rezervata, takrat čapljica ni gnezdila, saj so se tam razprostirale njive in sadovnjaki. Tudi na Jezercu je ni bilo, najverjetneje zato, ker so vrtničkarji na južni strani te vodne površine trstičje kosili, da so lažje dostopali do vode za zalivanje vrtov.

V letu 2002 sta bila na podlagi obsežnega kartiranja ptic znotraj meja rezervata ugotovljena dva gnezdeča para: eden v gostem sestoju trstičja na zahodnem delu Jezerca, saj so se z opustitvijo vrtov južno od Jezerca bistveno zmanjšale človeške motnje, drugi pa v neposredni bližini vzhodne meje rezervata, v obrežnem trstičju Are pri zaporničnem sistemu ob stari bertoški cesti, kjer je danes obrtna cona. Tudi v naslednjih dveh letih je populacija štela dva para, nato pa se je v 2005 in 2006 podvojila na štiri pare (po en par je gnezdil v močvirju pri Telekomu in na izlivnem delu Are, dva para pa na Jezercu). Leto 2007 je bilo za rezervat prelomno. V marcu je bila na Bertoški bonifiki zaključena renaturacija, vzpostavljeno je bilo upravljanje

»Škocjanski« MLADIČ čapljice se uri v samostojnem lovu.
foto: Bojan Bratož

vodnega režima v sladkovodnem delu rezervata. In čapljica je naravovarstveni trud takoj nagradila z devetimi gnezdečimi pari, pri čemer jih je pet za svoj dom izbralo sveže urejeno Bertoško bonifiko! Zadnji podrobni popisi, ki so vključevali kartiranje teritorijev, zvočne popise in iskanje gnezd, so bili opravljeni v letih 2013 in 2014. V tem obdobju je v rezervatu gnezdilo 14–17 parov čapljic.

SAMICA čapljice v NR Škocjanski zatok si je ujela slasten zalogaj.

foto: Bojan Škerjanc

Po zakonski zaščiti Škocjanskega zatoka in obnovi življenjskih prostorov na Bertoški bonifiki je število gnezdečih čapljic poraslo z 1–3 na 14–17 parov.

ZGODBA O USPEHU

Škocjanski zatok je bil leta 2004 razglašen kot območje Natura 2000, z beločelim deževnikom (*Charadrius alexandrinus*) kot poglavitno varovano vrsto, saj je bilo čapljic takrat tam enostavno premalo, da bi samo na osnovi njihovega števila opredelili območje Natura 2000. Od takrat se je marsikaj spremenilo na bolje: pojavile so se številne nove vrste ptic, populacije gnezdil so doživele neslutene poraste in čapljica je v rezervatu našla stabilno okolje, kjer gospodarijo z mislijo na njen blagor. Dobro delo ni ostalo neopaženo – seznam varovanih vrst ptic na območju Natura 2000, ki je ozemeljsko identično mejam naravnega rezervata, se je s spremembo Uredbe o območjih Natura 2000 v letu 2013 povečal s pičlih štiri na kar 15 vrst!

Literatura:

- DENAC, K., MIHELIČ, T., MOZETIČ, B., RAKAR, B. (2014): Spremljanje stanja avifaune v naravnem rezervatu Škocjanski zatok. Projekt »Jadranska mokrišča za omrežje Natura 2000« – AdriaWet 2000. Operativni program Slovenija – Italija 2007–2013. Poročilo. DOPPS, Ljubljana.
- DOPPS (2019): Poročilo o izvajanju javne službe upravljanja Naravnega rezervata Škocjanski zatok v obdobju od leta 2009 do 2018 na podlagi koncesijske pogodbe med Vlado RS in DOPPS št. 252100-50-85/00 in aneksa št. 1 k tej pogodbi. DOPPS, Škocjanski zatok.
- ŠALAJA, N., MOZETIČ, B., KALIGARIČ, M., MARČETA, B., LIPEJ, L., LIPEJ, B., BRAJNIK, I. (2007): Oaza na pragu Kopra. Obnova in ohranjanje habitatov in ptic v naravnem rezervatu Škocjanski zatok, LIFE00NAT/SLO/7226«. DOPPS, Ljubljana (http://ptice.si/2014/wp-content/uploads/2014/03/brosure_2007_4_oaza_na_pragu_kopra.pdf).